

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

Чжу Фендайцзяо

«Ладотональна система в камерно-вокальній музиці китайських композиторів XX століття у її зв'язках з виконавством»

подане на здобуття доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Вибір проблематики представленої роботи зумовлений необхідністю осмислення складних процесів інтеграції традиційної китайської музики у європейський академічний контекст. Камерно-вокальний жанр виявився одним із найбільш чутливих до таких процесів, оскільки поєднує вербальний текст, вокальну інтонацію та інструментальний супровід, що ставить перед виконавцем особливі завдання, а саме, – стати посередником між культурними пластами: поезією, національною інтонаційністю й універсальними музичними засобами.

Тема ладотональної системи в камерно-вокальній музиці Китаю досить органічно вписується у середовище світової музичної мови. Такі пошуки відповідають загальносвітовій тенденції XX століття – «локальне у глобальному». Подібні процеси відбувались в Японії ((Тору Такеміцу), у Латинській Америці ((Астор П'яццолла), тобто, китайські композитори не знаходились в ізоляції, а йшли тим самим шляхом, що й інші національні школи, відбувалась інтеграція власної ладотональної системи в універсальну професійну композицію.

Тема дисертації дозволяє простежити як китайська ладотональність взаємодіє з європейською тональною системою, які структурні зрушення вона вносить у гармонічну і мелодичну організацію, у який спосіб відбувається інтонаційна ідентифікація (чи «чутно» у творі «китайськість»). Крім того, дослідження дає змогу простудіювати еволюцію ладотонального мислення, з'ясувати принципи розширеної тональності, функціональної хроматики, різноманітні модальні системи, сформовані в європейській музиці у

XX столітті, що справило суттєвий вплив на китайське камерно-вокальне мистецтво й його виконавські практики.

Як зазначає дисертантка, «осягнення новітніх технік та їх синтез з пентатоновим ладом надає китайським композиторам нових творчих можливостей, в тому числі, й у жанрі камерно-вокальної музики, яка в своїй основі ґрунтується на європейських принципах співу бельканто у супроводі фортепіано» (с. 21). Отже, обрана тема є релевантною не лише для локального музикознавства, а й для загальної історії музики XX століття.

Кожна національна вокальна школа формує власну систему художньо-виражальних засобів, у яких відбивається своєрідність музичної культури та духовних традицій країни. Завдяки цьому світове вокальне мистецтво постає як мозаїка індивідуальних стилів і практик, що взаємодіють між собою та збагачують загальнокультурний простір.

Впродовж останніх двох десятиліть в українському музикознавстві, педагогіці та виконавській практиці з'явилася можливість глибше ознайомитися з мистецькими надбаннями Китаю – країни, яка є не лише географічно віддаленою, а й відзначається іншою ментально-культурною парадигмою, що суттєво відрізняється від європейської традиції. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання, яким чином європейський виконавець китайського вокального репертуару може реалізувати у вокальній партії національно-ментальні ознаки музичного мислення китайських композиторів. Це передбачає не тільки технічне оволодіння інтонаційними та стилістичними особливостями, а й глибоке занурення в культурно-історичний контекст, розуміння символіки, поетичних образів та специфіки художнього світогляду, що лежать в основі китайської вокальної творчості.

У зв'язку з цим, метою рецензованого дослідження обрано обґрунтування взаємозв'язку еволюції ладотонального мислення китайських композиторів XX століття та виконавського втілення національних традицій співаками-інтерпретаторами у камерно-вокальній музиці. Наданий ракурс є

важливим не тільки для китайських співаків, але й для виконавців з інших країн, яких зацікавить ця музика, і вони включають її у свої програми.

Актуалізація контекстуального підходу та побудовані на його основі аналогії значно посилюють пізнавальний потенціал дисертації, вимагаючи від авторки ґрунтовне опрацювання наукових джерел. Чжу Фендайцзяо успішно продемонструвала дослідницьку культуру: бібліографія налічує 282 позиції, що слугує вагомим підтвердженням наукової значущості проведеної роботи. Важливість наукових напрацювань дисертантки додатково засвідчує їхнє органічне долучення у європейський музикознавчий дискурс, адже теоретичним фундаментом виступає широке коло іншомовної літератури (139 позицій).

До безсумнівних наукових здобутків рецензованої роботи належить введення у вітчизняний науковий обіг перекладів праць китайських теоретиків, системний аналіз творів корифеїв камерно-вокального мистецтва Китаю – Чжу Цзяньєра, Дін Шаньде, перших національних митців-авангардистів – Тан Сяоліня, Ло Чжунчжуна, Сан Тонга, а також комплексне висвітлення проблем вокального інтонування у поєднанні з пентатонними та європейськими композиційними техніками.

На думку рецензентки, у дисертації важливим є звертання уваги на виконавські труднощі, що постають перед співаком у процесі інтерпретації даного репертуару. Серед них Чжу Фендайцзяо відзначає: потребу точного відтворення тонів, поєднання вокальної лінії з мовною інтонацією, проблеми у відтворенні пентатонічної основи та характерних для китайської музики інтервальних зворотів, складність у поєднанні традиційної європейської вокальної техніки з протяжними китайськими мелодичними лініями, необхідність адаптації вокальної манери до образного ладу китайської поезії й музики, що передбачає особливу емоційну нюансованість.

Отримані результати мають вагоме наукове та практичне значення. З наукової точки зору, робиться внесок у музикознавчу компаративістику, оскільки дослідження демонструє, як китайська ладотональність адаптується

в камерно-вокальному жанрі під впливом європейської школи; розкривається взаємодія мовно-інтонаційної специфіки китайської поезії з європейськими вокальними традиціями; уточнюються механізми інтонаційної ідентифікації, що дозволяють «почути» національно-ментальні особливості у вокальному творі. У практичному плані: визначені виконавські труднощі можуть слугувати методичними орієнтирами для співаків і педагогів у роботі з китайським репертуаром; знання про фонетичні, інтонаційні й фразувальні особливості допоможуть виконавцям глибше інтерпретувати твори, наближаючись до автентичної манери.

Структура роботи логічна, послідовна, розділи мають чітке змістове наповнення. Висновки підтверджені ґрунтовним аналітичним матеріалом. Практична цінність дисертації полягає у можливості використання результатів у виконавській педагогіці та в подальших музикознавчих студіях. Роботу завершують логічно побудовані Висновки, в повній мірі розкриваючи зміст поставлених завдань. Таким чином, можемо констатувати, що отримані авторкою наукові результати є цінним внеском в сучасне музикознавство, а розроблена наукова концепція має подальшу перспективу вивчення.

Разом із тим, у роботі можна відзначити певну надмірність описових фрагментів, деякі положення, наприклад, про адаптацію пентатоніки у серійну техніку, бажано було б проілюструвати прикладами нотного тексту.

Високо оцінюючи актуальність і наукову новизну одержаних результатів дослідження Чжу Фендайцзяо, перспективність розвитку ладотональної системи в камерно-вокальній музиці китайських композиторів XX століття, хотілось би запропонувати претендентці 2 запитання, задля уточнення деяких положень під час наукової дискусії:

1. Як Ви бачите перспективи подальшої інтеграції китайської пентатоніки в сучасні західні композиторські техніки XXI століття?
2. Які конкретні педагогічні підходи Ви пропонуєте для підготовки вокалістів до виконання камерно-вокальних творів китайських композиторів XX століття?

Наприкінці зазначимо, що запропонована дисертація Чжу Фендайцзяо значно розширює контекст сучасного музикознавства. Вона є цілком самостійним дослідженням, яке відзначено оригінальністю і новизною, має значну практичну і наукову цінність, виконана на високому методологічному рівні. Наукові публікації за темою дисертації у повному обсязі відтворюють основні положення роботи і, поряд із текстом роботи, не мають порушень академічної доброчесності. Це відповідає чинним вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Авторка дослідження «Ладотональна система в камерно-вокальній музиці китайських композиторів XX століття у зв'язках з виконавством» Чжу Фендайцзяо заслуговує на присудження ступеня доктор філософії зі спеціальності 025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри сольного співу
та оперної підготовки
Харківського національного університету
мистецтв імені І.П.Котляревського

ЖАРКІХ Т.В.